

Centar za pravnu pomoć ženama – Center of Legal Assistance for Women

Adresa: Mejdandžik 9; 72000 Zenica; Bosna i Hercegovina

Tel/fax: +387 32 402-049

e-mail: czppzz@gmail.com

Web: <http://www.cenppz.org.ba>

SAŽETAK O PRUŽENOJ BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI U 2016. GODINI

Prethodnih godina evidentirale smo porast u broju zahtjeva od klijentica iz drugih kantona, naročito Srednjo-bosanskog kantona. Imajući na umu ovaj podatak, kao i činjenicu da u Srednjo-bosanskom kantonu ne postoji zavod za pravnu pomoć niti nevladina organizacija koja u svom programu rada ima pružanje besplatne pravne pomoći, Centar je tokom 2016. godine imao terenske urede u ovom kantonu.

Mobilni tim Centra dva puta mjesečno pružao je besplatnu pravnu pomoć kroz kancelarije koje su bile smještene u zgradama centara za socijalni rad (u daljem tekstu: *CSR*) u Vitezu, Bugojnu, Jajcu, Novom Travniku, Travniku, Olovu i u zgradi Općine u Busovači.

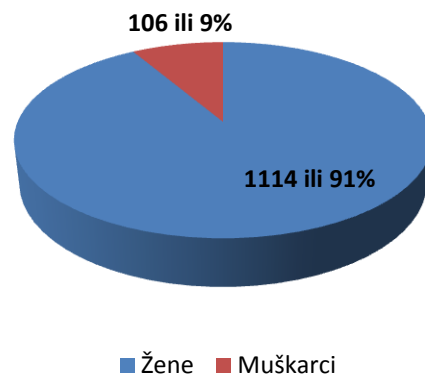
Od aprila 2016. godine ponovno je, nakon kraće pauze, u funkciji kancelarija Centra u Tešnju, koja je smještena u zgradi JU Centar za socijalni rad u Tešnju.

Kako bi olakšale pristup besplatnoj pravnoj pomoći, u saradnji sa JU Centar za socijalni rad iz Zenice pravnice Centra jedanput sedmično besplatnu pravnu pomoć pružaju u kancelariji smještenoj u ovoj instituciji.

Kroz Online pravnu pomoć putem web stranice Centra prelazimo kantonalne i regionalne međe i pružamo direktnu pravnu pomoć u pitanjima koja su vezana za tlo Bosne i Hercegovine. Ove godine Online pravna pomoć pored web stranice Mreže pružalaca besplatne pravne pomoći BiH postala je i sastavni dio web prezentacije, ali i servisa Ženske mreže Bosne i Hercegovine.

U periodu od 01/01/2016 – 31.12.2016. godine pružene su 2774 usluge besplatne pravne pomoći za 943 korisnice, ali i korisnika.

Grafikon 1: Broj korisnika/ca besplatne pravne pomoći

Klijentice su upućene u Centar iz:

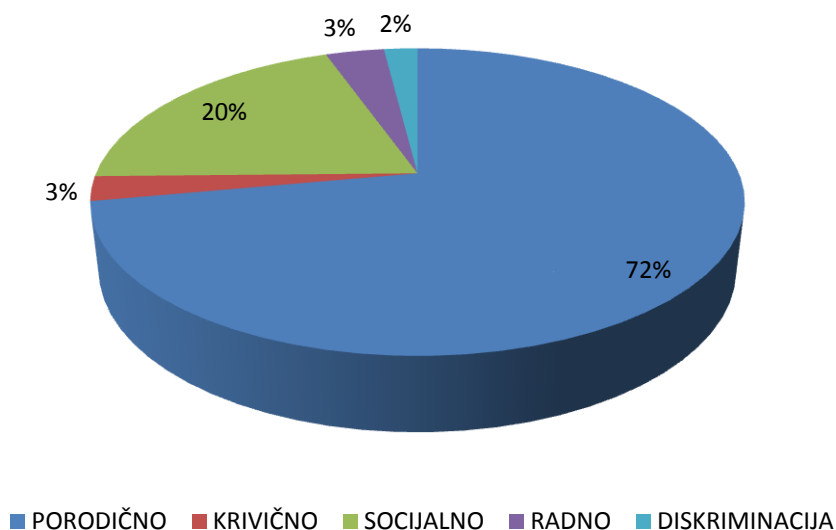
- Centra za socijalni rad **43%**
- Kantonalnog zavoda za besplatnu pravnu pomoć **22%**
- **6%** iz suda i tužilaštva
- Općine **4%**
- Policije **7%**
- Samoinicijativno **18%**.

Korisnice i korisnici u najvećem procentu su nezaposlene osobe i bez redovnih mjesečnih primanja, domaćice, a u dosta manjem omjeru osobe sa minimalnim iznosima mjesečne plaće.

Pravna pomoć je pružena u formi usmenog savjeta i sačinjavanja pismenih podnesaka (tužbe, žalbe, zahtjevi, molbe). Od 601 pružene usluge u obliku pismenog podneska, 2% je urađeno putem Online pravne pomoći.

Najviše pruženih usluga odnosilo se na oblast porodičnog (72%) i socijalnog prava (20%).

Grafikon 2: Usluge besplatne pravne pomoći prema oblasti prava

Tabela 1: Usluge besplatne pravne pomoći

Oblast prava	Ukupno usluga	Pismene usluge	Usmene usluge
Porodično	2000	417	1583
Socijalno	551	120	431
Radno	96	36	60
Krivično	72	9	63
Diskriminacija	55	19	36
UKUPNO	2774	601	2173

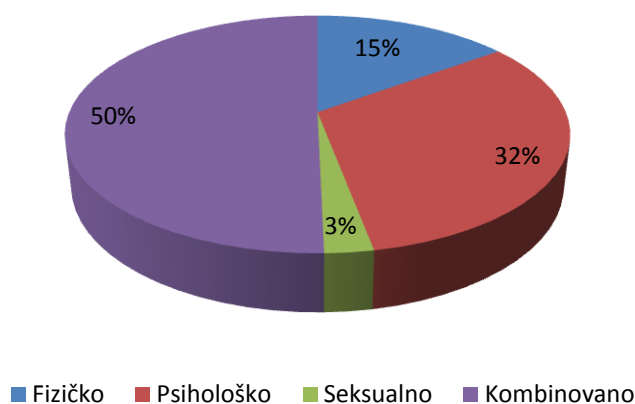
U nastavku slijedi prikaz vrste zahtjeva za besplatnom pravnom pomoći iz oblasti porodičnog prava.

Tabela 2: Vrsta zahtjeva iz oblasti porodičnog prava

Oblast	Ukupno	Pismene usluge	Usmene usluge
Razvod braka	716	180	536
Povjeravanje mladb. djeteta na roditeljsko staranje	465	95	370
Supružansko izdržavanje	302	57	245
Utvrđivanje/osporavanje očinstva	164	27	137
Utvrđivanje i podjela bračne stečevine	263	46	217
Utvrđivanje vanbračne zajednice	90	12	78
UKUPNO	2000	417	1583

Kod **više od 76% od sveukupnog broja klijentica** je u svom životu doživjela neki vid nasilja. Najčešće zastupljeni oblik je kombinovani (fizičko, psihološko i ekonomsko).

Grafikon 3: Oblici nasilja

Većina se ne odlučuje za iniciranje krivičnog gonjenja iz straha za vlastiti život, život svoje djece i članova porodice, ekonomske ovisnosti od muža, i/ili nasilje nije primarni problem zbog kojeg su se obratile u Centar. Nasilnik je u većini slučajeva muž ili bivši muž, vanbračni ili bivši vanbračni partner, a vlastiti dom je i dalje najopasnije mjesto za ženu. U ime Centra vršena prijava za KD Nasilje u porodici i KD Izbjegavanje izdržavanja. U ostalim slučajevima klijentice su upućene direktno u Tužilaštvo, MUP i/ili CSR a nakon što su od strane pravnicu poučene o pravima i upućene u postupak.

Kod 3 od 4 korisnice koje su tokom svog života doživjele neki od gore pomenutih oblika nasilja, evidentirano je da su doživjele i nasilje putem mobilne telefonije i/ili interneta. Ovaj oblik nasilja najčešće je bio izražen kroz upućivanje prijetećih, zastrašujućih, ucjenjivačkih sms poruka, poruka putem Viber ili drugih sličnih aplikacija. Primjer zloupotrebe društvenih

mreža, poput Facebook, YouTube, naročito je izražen kod mlađe korisničke kategorije gdje su ove mreže korištene u vršenju nasilja, ugrožavanju dostojanstva i ugleda, kleveti, prijetnjama teškim tjelesnim ozljedama ili ubistvom. Problem u djelovanju na rješavanju ovog oblika nasilja, i za CPPZ kao pružatelja pravne pomoći insitucija koje su obavezne štititi žrtve, je u nepostojanju zakonskih propisa za postupanje. Jedna od CPPZ korisnica bila je žrtvom jednogodišnjeg fizičkog, psihološkog i seksualnog nasilja, a kada je odlučila izaći iz nasilne partnerske veze nasilje se prenijelo u virtuelni svijet kroz prijetnje eksponiranjem privatnih fotografija u javnost, ucjenama, prijetnjama oduzimanja života.

Osim pojedinačne pomoći klijenticama Centar je djelovao na rješavanju uočenih sistemskih problema zbog kojih su nam se obraćale/i pojedinke/ci ili grupe. Primjer tome je ukidanje prava samohranim majkama na stalnu novčanu pomoć pod povoljnijim uslovima što je karakteristično za zeničku regiju. Naime, samohrane majke kojima je po osnovu tog statusa ranije priznato pravo na stalnu novčanu pomoć isto se ukida. Razlog za ukidanje prava ovlaštene osobe utemeljile su u činjenici da je po razvodu braka ili prekidu vanbračne zajednice drugi roditelj u obavezi izdržavati svoju djecu, iako sud odnosno centar za socijalni rad ne provjerava da li se takva presuda i izvršava. Djeca najviše trpe štete donošenjem takvih rješenja. Prema problemima sa kojima nam se korisnice iz Srednjobosanskog kantona obraćaju uočen je sličan problem kada je u pitanju ostvarivanja prava na stalnu novčanu pomoć. Prema postojećim propisima i njihovom tumačenju od strane ovlaštenih službenih lica žene ne mogu niti se prepoznaju kao „nositelj porodice“ u procesu ostvarivanja prava na stalnu novčanu pomoć. Pravo na porodijsku naknadu nije jedinstveno tretirano na teritoriju BiH. Čak ni unutar jedne entitetske jedinice ne postoji jedinstveno rješenje. Zahvaljujući različitim akcijama, od mirnih protesta pred zgradom Vlade ZDK, do sastanaka sa Premijerom ZDK, upućenih dopisa sa ukazivanjem na postupanja koja krše prava porodilja, porodilje u ZDK, bez obzira da li su zaposlene ili ne, ostvaruju ovo pravo. Situacija od jedne do druge kantonalne jedinice u FBiH se razlikuje: tako u Kantonu Sarajevo porodijska naknada ovisi od činjenice u kojoj od općina porodilja ima prebivalište; u SBK nisu usaglašeni propisi Zakona o radu i Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite porodice sa djecom koji onemogućavaju ostvarivanja punog iznosa naknade prilikom porodijskog odsustva – pokrenuti upravni sporovi; do Zapadno-hercegovačkog i Posavskog kantona koji uopšte ne sadrži odredbe koje se tiču zaštite porodice sa djecom.

„Podrška Centra za pravnu pomoć ženama puno mi je pomogla i puno mi znači. One su mi pomogle da ja i moja djeca ne budemo gladnii žedni. Pomogle su mi oko priključenja struje, budući da smo ja i moja djeca 6 godina živjeli bez struje. Djeca su pisala zadaću i učila u mraku, ili pod svijećom. Ja sam već prala na ruke jer iako imam mašinu nisam je mogla uključiti jer nije bilo struje. Hrana koju sam dobijala od drugih ljudi mi se kvarila jer nisam mogla uključiti frižider. Nisam mogla ići i tražiti posao ili pomoć jer mi lična karta nije važila, a gdje god da bi otišla prvo su mi tražili ličnu kartu. Također, Centar za pravnu pomoć ženama pomogao mi je da dobijem novu ličnu kartu, jer staru nisam mogla zamijeniti zbog toga što nemam kuću niti stan, pa se nemam gdje prijaviti kao podstanarka. Sadašnji stanodavac me nije mogao prijaviti na svojoj adresi jer nema riješene imovinsko-pravne odnose koji se tiču kuće u kojoj živimo ja i moja djeca. Puno mi znači postojanje Centra za pravnu pomoć ženama jer im se mogu uvijek obratiti, za sve što mi treba, od toga kako da platim račun za struju do toga da mi sačine molbu za novčanu pomoć ili žalbu na odluke organa socijalne zaštite. Moja djeca stalno pričaju o tome ko su te osobe iz Centra za pravnu pomoć ženama i da su im zahvalni kako za struju tako i za neke sitnice, od školskog pribora do novogodišnjih paketića. Centar za pravnu pomoć ženama mi je podrška i pomaže mi i sada. Trenutno vodim postupak pred Ministarstvom i Centrom za socijalni rad u Zenici, a koji se odnosi na ukidanje stalne novčane pomoći, koji mi je bio jedini izvor finansiranja.

Centrom za socijalni rad mi je ukunuo pravo na stalnu novčanu pomoć, jer me ne smatra samohranom majkom. Ministarstvo je uvažilo žalbu koju mi je sačinio Centar za pravnu pomoć ženama, pa se nadam da ću od sljedeće godine opet imati pravo na stalnu novčanu pomoć u visini od 140,00 KM, koja bi mi puno pomogla u egzistenciji. Najvažnija mi je podrška kada pravnice i z Centra zajedno sa mnom idu u institucije, jer sam neuka i polupismena. Kada su one iz Centra sa mnom lakše mi je, jer znam da će se službenici iz institucija drugačije ponašati prema meni i znamda ću ostvariti neko pravo. Osjećam da imam zaštitu u njima. Posebno mi je bilo značajano kada su bile sa mnom u vrijeme kada je moj bivši vanbračni partner počinio radnje nasilja u porodici. Bila sam izgubljena, i u strahu za život, kako svoj tako i mlđb. djece. Uz njihovo posredovanje i pomoć pred policijom, bivšem partneru su izrečene zaštitne mjere zabrane približavanja i zabrane uznemiravanja. Ja se osjećam bolje, sretnije jer znam da postoji neko ko brine o ženama koje su u stanju potrebe. Sigurna sam u sebe zato što imam podršku od Centra za pravnu pomoć ženama. Znam, da iako sam samohrana majka troje mlđb. djece da im se mogu obratiti za bilo koji problem i da će mi one pomoći. To me čini sretnom a moju porodicu sigurnom. Sada me više ni komšije ne tretiraju kao beskućnicu i onu koja „živi u mraku“. Iako smo ja i moja mlđb. djeca i dalje u stanju socijalne potrebe, naš život se promijenio na bolje.“ – lična priča jedne od korisnica besplatne pravne pomoći

Još jedan od uočenih problema od korisnice koja je podijelila ovu ličnu priču je pitanje izdavanja ličnih dokumenata. Obzirom da je podstanarka i nema vlastitu imovinu, u postupku obnavljanja validnosti lične karte susrela se sa problemom da centar za socijalni rad, kao nadležni organ socijalne zaštite, ne može navesti svoju adresu kao adresu korisnice jer je to pravo rezervisano samo za osobe koje su smještene u ustanove socijalne zaštite.

Centar je obavio i zastupanje na sudu u jednom predmetu, dok je broj posredovanja i zastupanja klijentica pred servisnim institucijama znatno veći.

Korisnici besplatne pravne pomoći bila su i djeca.

Tabela 3: Djeca korisnici besplatne pravne pomoći

2016. godina						
Vrste postupaka u kojim su učestovala mlđb. djeca	Broj mlđb. djece po postupcima	Spol mlđb. djece		Broj pismenih podnesaka	Broj usmenih savjeta	Zastupanje na sudu
		M	Ž			
Parnični postupak	576	268	308	247	1011	1
Izvršni postupak	289	134	155	118	572	0
Upravni postupak	301	137	164	95	491	0
Krivični postupak	48	22	26	11	60	0
UKUPNO	1214	561	653	471	2104	1

Praćenje i zagovaranje za primjenu i korištenje dostupnih zakonskih rješenja bio je redovni zadatak tima Centra. Osim toga, Centar je bio dio radnih grupa, kao inicijator ili učesnik, za:

- Izradu prijedloga na amandmane Zakona o parničnom postupku FBiH kako bi se žrtvama seksualnog nasilja u ratu kao zaštićenim svjedocima omogućio pristup pravima i pravdi (pravo na kompenzaciju)
- Izrada prijedloga za izmjene krivičnog zakonodavstva u svrhu kažnjavanja počinitelja nasilja nad ženama i djecom u čijem izvršenju se koriste Internet i mobilna telefonija
- Izrada Zakona o pomoći i novčanoj naknadi za žrve trgovine ljudima u FbiH
- Izmjene Zakona o penzijsko-ivalidskom osiguranju – usaglašavanje sa odredbama Porodičnog zakona i Zakona o nasljeđivanju u procesu obezbjeđivanja jednakih prava za bračne i vanbračne partnere na porodičnu penziju.

Od jula 2016. godine sve osobe koje smatraju da su žrtve diskriminacije besplatnu pravnu pomoć i savjetovanje mogu dobiti i u terenskoj kancelariji CPPZ u Travniku, zgrada JU Centar za socijalni rad, i to dva puta mjesečno. Osim toga, besplatnu pravnu pomoć žrtve diskriminacije mogu dobiti i u glavnoj kancelariji CPPZ u Zenici, kao i online, putem linka na web stranici CPPZ: <http://www.cenppz.org.ba/index.php/online-pravna-pomoc>

U toku 2016 godine u okviru besplatne pravne pomoći za žrtve diskriminacije, 55 osoba je dobilo usluge besplatne pravne pomoći. Pokrenuto je 20 predmeta u kojima je utvrđeno postojanje diskriminacije:

Područje primjene	Broj predmeta
Zapošljavanje, rad, uslovi rada	10
Socijalna zaštita, osiguranje, naknada, pomoć	7
Pravosuđe i uprava	1
Obrazovanje, nauka, sport	2
UKUPNO	20

U drugoj polovini 2016. godine za pomoć nam se obratila korisnica kod koje je utvrđeno postojanje osnova mobinga koju vrši poslodavac. Pravni tim CPPZ intenzivno je radio na prikupljanju i analizi dokumentacije kako bi se stvorili uslovi za pokretanje postupku, a u 2017. godini očekuju se prvi konkretni koraci.

U februaru 2016. godine, u svrhu kreiranja preporuka za unaprijeđenje zaštite žrtava diskriminacije, organizovan je okrugli sto Diskriminacija – iskustva i izazovi, uz učešće gostujućih panelista iz oblasti visokog školstva, sudstva, direktne zaštite žrtava diskriminacije i učešće Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH. Na okruglom stolu promovirana je neophodnost angažamana svih aktera kako bi žrtve diskriminacije ostvarile zaštitu. Jedan od zaključaka tiče se neophodnosti insistiranja na otvorenom socijalnom dijalogom u koji bi se aktivno uključile sve relevante institucije, OCD i zainteresovani građani/ke, s ciljem jačanja svijesti javnosti o značaju suzbijanja diskriminacije, upoznavanja sa pojavnim oblicima diskriminacije, dostupnim mehanizmima zaštite i stimuliranju korištenja tih mehanizama. Prisustvovalo je 37 osoba.

Sa partnerima iz „Koalicija – Jednakost za sve“ organizovale smo konsultacije u cilju razmatranja daljih koraka i mogućnosti za otklanjanje diskriminatorne prakse prema vanbračnim partnerima koji ne mogu ostvariti pravo na porodičnu penziju.

Na prijedlog Centra Institucija Ombudsmena za ljudska prava u BiH podnijela je Inicijativu za donošenje Zakona o dopuni Zakona o PIO/MIO prema kojem bi isti bio usklađen sa Porodičnim zakonom i Zakonom o nasljeđivanju koji izjednačava prava bračnih i vanbračnih partnera. Novi Zakon o PIO/MIO je u proceduri, ali i dalje se diskriminatorno odnosi prema ovom pitanju jer je u Nacrtu propušteno unošenje dopuna koje bi omogućile jednakopravno uživanja prava bračnih i vanbračnih partnera na porodičnu penziju.

Poduzeti su i koraci na monitoringu primjene upute Ministarstva zdravstva Zeničko-dobojskog kantona za unificirano označavanje zdravstvenih legitimacija osoba oštećenog sluha na nivou cijelog ZDK. U namjeri da se ovaj model prenese i u druge zajednice, na području 6 općina Srednjo-bosanskog kantona kroz 17 posjeta/sastanaka sa predstavnicima/cama institucija, službi, ustanova, udruženja obavile smo mapiranje stanja, nakon čega će biti izrađena integralna analiza stanja na nivou ZDK i SBK.

U decembru 2016. godine održan je sastanak sa Institucijom Ombudsmena za ljudska prava BiH. Tokom sastanka posebno je ukazano na potrebu snažnijeg djelovanja u cilju osiguranja uživanja prava po osnovu penzijsko-invalidskog osiguranja vanbračnih partnera s obzirom da trenutni propisi ne predviđaju ovu mogućnost, ali razgovarano i o drugim uočenim sistemskim problemima. Sastanak je završen uz konstataciju da je važno jačati saradnju Ombudsmena sa civilnim društvom, kao i da organizacija ovakvih sastanaka u cilju razmjena informacija, kao dio konsultativnog procesa trebaju biti sastavni dio svakodnevnih aktivnosti.